

Управління культури та взаємозв'язків з громадськістю
Черкаської облдержадміністрації
Комунальний заклад «Обласна універсальна
наукова бібліотека імені Тараса Шевченка»
Черкаської обласної ради

До 100-річчя Української
революції 1917–1921 рр.

**Це нашої історії рядки:
Українська революція 1917–1921 рр.**

Методичні поради

Черкаси – 2017

Це нашої історії рядки : Українська революція 1917–1921 рр. :
Методичні поради / КЗ «ОУНБ імені Тараса Шевченка» / уклад. Н.
Д. Вітавська. – Черкаси, 2017. – 12 с.

Підготувала: Н. Д. Вітавська

Редактор: В. К. Величко

Відповідальний за випуск: Л. П. Капкаєва

Комп'ютерний набір: Л. Я. Радиш

Підписано до друку 26.04.2017. Тираж 30. Ксерокс ОУНБ імені Тараса
Шевченка

Черкаський край з давніх часів відігравав важливу роль у державотворчих процесах України. Особливе місце в історії краю посідають події Української революції 1917–1921 рр., життя і діяльність наших видатних земляків, утвердження державності та історичної єдності українських земель.

В часи революційних подій 1917–1921 рр. Черкащина була одним з регіонів, де розгорнулася національно-визвольна боротьба за відновлення української державності.

У квітні 1917 р. в Звенигородському повіті був створений перший загін Вільного козацтва. Такі ж загони сформувалися у Канівському, Уманському, Черкаському повітах.

Осередком боротьби за державність України став Холодний Яр, де повстанські загони під гаслом «Воля або смерть» у 1918–1922 роках утримували незалежність проголошеної ними Холодноярської республіки.

Тема Української революції 1917–1921 рр. особливої актуальності набула у зв'язку з Указом Президента України про відзначення 100-річчя цієї вікопомної сторінки історії українського державотворення.

Бібліотечні заклади, володіючи широким спектром інформаційно-бібліографічних послуг, мають сприяти вихованню патріотизму молоді, донестиширокому загалу історію національного державотворення, значення революції, вшанування пам'яті її учасників.

Українська революція має чіткі хронологічні рамки та такі три етапи:

- березень 1917-квітень 1918 рр. – утворення та діяльність УНР;
- 29 квітня-14 грудня 1918 р. – правління гетьмана Павла Скоропадського;
- грудень 1918-листопад 1921 р. – встановлення влади Директорії УНР, розгортання та придушення масштабного повстанського руху.

Основну роботу бібліотечних закладів з висвітлення подій Української революції 1917–1921 рр. слід планувати часом від 2017 до 2021 року.

Важливим напрямком розкриття теми та подій стане наочна популяризація друкованих видань шляхом організації виставки-спогаду «Із спогадів про Українську революцію 1917–1921 рр.», виставки-

роздуму «Українська революція: Доба Центральної Ради», «Перші кроки донціональної державності», виставок-портретів «Визначні діячі Української революції 1917–1921 рр.», виставки-переосмислення «Бій за державність 1917–1921 рр.: розвідки, спомини, документи», виставки-досьє «Ці люди в огні на сталь перекуті: борці за національну ідею 1917–1921 рр.», виставки-хроніки «Минулі події рідної землі: революційні події в Україні (на Черкащині) 1917–1921 рр.», «Це нашої історії рядки: Українська революція 1917–1921 рр.».

Особливо цікавою може стати виставка у світлинах та ілюстраціях: «100 років революційних подій: від Української революції 1917 р. до революційно-демократичних перетворень 2017 р.».

Для популяризації та розкриття даної теми бібліотеки можуть використати інноваційно-діалогові, та дискусійні форми роботи:

- засідання за «круглим столом» «Утворення українських збройних сил: від 1917 до 2017 рр.», «Україна в боротьбі за збереження незалежності: історичні кроки», «Герої Крут: історія та сучасність»;

- години пам'яті, години спілкування «Звитяги української військової доби Української революції 1917–1921 рр.», «Українська державність у 1917–1919 рр.», «Визначні діячі Української революції», «Україна в огні 1917–1921 рр.»;

- історично-дискусійні посиденьки, сучасні «голоси» історичних подій «Українська держава гетьмана Скоропадського», «Хай буде Україна вільною» (до 100-річчя утворення Центральної Ради), «Вірність історичній правді: значення Української революції 1917–1921 рр.»;

- цикли радіопередач та сторінок публікацій у місцевій пресі «Борці за національну ідею 1917- 1921 рр.», «Черкащина історична – події революції 1917 – 1921 рр.»

Для проведення заходів варто залучати вчителів історії, краєзнавців, працівників музеїв, представників влади та громадських об'єднань.

Зацікавлять аудиторію відеоперегляди документальних фільмів «Українська революція» за спогадами Всеволода Петрова, «Шляхами Української революції» з подальшим їх обговоренням.

Важливою складовою реалізації запропонованої тематики з патріотичного виховання є активізація засобів впливу в юнацькому та молодіжному середовищі.

Такими заходами будуть уроки державності, інформаційні години, вікторини, дискусійні форми, що розкриватимуть теми: «Історія державності в Україні», «Як зароджувалась незалежність», «Черкащина в революційну добу 1917–1921 рр.», «Яких визначних діячів революції 1917–1921 рр. ти знаєш?»

Цікавими стануть історичні зустрічі, присвячені окремим видатним постатям революції – М. Грушевському, В. Винниченку, гетьману Скоропадському, отаманам Холодноярської республіки, і подіям тих років в Україні (Черкащині, або у вашій місцевості). Варто підготувати літературно-мистецький матеріал, віртуальні подорожі конкретними історичними місцями, видати матеріали (буклети, листівки, закладки, організувати тематичні слайд-презентації): «Історичні постаті революції 1917–1921 рр.», «Великі будівничі нації», «Черкащина: події революції 1917–1921 рр.», «Творці української незалежності» та ін.

Рік туризму та ювілейну дату Української революції можна поєднати, створивши віртуальні екскурсії «Історія Української революції 1917–1921 рр. на теренах району», туристичну програму «Шляхами (або місцями) подій Української революції в районі».

Серед учнівсько-молодіжної аудиторії можна провести міжрайонніскайп-вікторини, скайп-змагання на кращі знання історії Української революції 1917–1921 рр.:

- «Що ми знаємо про події Української революції на Черкащині»;
- «Художні твори про Українську революцію»;
- «Українська державність: історія творення»;
- «Холодноярська республіка: події та видатні особистості».

Відвідувачів зацікавить естафетний історико-патріотичний альбом «Історія, олюднена постатями: учасники революції та творці нової української держави», який можна наповнити матеріалами в межах певного району (міста), передаючи його від бібліотеки до бібліотеки.

Для бібліотекарів та вчителів доцільно провести ряд «літературно-історичних» семінарів, залучивши викладачів літератури та історії:

- «Видатні постаті та їх політичні погляди на Українську революцію»;
- «Війна пройшла по їхніх долях» (Українська революція в художніх творах);
- «Маловідомі сторінки історії: українські отамани у боротьбі за незалежність»;
- «Вірність історичній правді: значення Української революції».

Особливо потрібною, актуальною залишається популяризація та презентування художніх, документальних творів з революційних подій. Це можуть бути презентації, дискусійні обговорення творів В. Шкляра «Залишинець», «Чорний ворон», М. Негоди «Отаман Мамай» (про події 20-х років в Холодному Яру), С. Зінченко «Вогонь Холодного Яру». Інноваційним є створення віртуальних виставок, буктрейлерів за творами Романа Ковалю про отаманів, що діяли в добу Української революції, на книгу Юрія Горліса-Горського «Холодний Яр», Михайла Іванченка «Дума про вільних козаків».

Обов'язково потрібно влаштувати презентацію книги професора ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, В. Мельниченка «Черкащина в добу Української революції 1917–1921 рр.», залучивши широку читацьку аудиторію. Бажано по цій книзі, або по окремим її розділам створити буктрейлер, відеоролики та ін.

За матеріалами декількох художніх творів з даної тематики можна створити єдиний відеопрезентаційний матеріал: «Українське письменство про революцію 1917–1921 рр.», «Події та герої української визвольної боротьби 1917–1921 рр.» (за творами письменників) та ін.

Долучаючись до Всеукраїнського проекту «Місця пам'яті Української революції 1917 – 1921 рр.», рекомендуємо створити власні міні-проекти «Мій район в епоху Української революції 1917 – 1921 рр.», «Холодноярська республіка як крок до національної державності», «Черкащина незалежна: від подій Української революції 1917 року до 2017 року».

Впровадження в бібліотеках сучасних інформаційних технологій створює можливості для надання додаткових послуг користувачам. Це – допомога в пошуку матеріалів з даної теми в мережі Інтернет, створення

слайд-шоу, тематичних віртуальних мандрівок, відеорепортажів про місця вищезазначених подій та усвідомлення нашими громадянами значення Української революції 1917 – 1921рр..

Бібліотечні працівники, використовуючи арсенал форм і методів роботи, творчість, досвід, мають зробити вагомий внесок в організацію заходів щодо відзначення ювілею Української революції.

Рекомендовані друковані та електронні ресурси:

- **Про заходи з відзначення 100-річчя подій Української Революції 1917–1921 років** [Текст] : указ Президента України від 22 січ. 2016 р. № 17/2016 // Уряд. кур'єр. – 2016. – 27 січ. (№ 16). – Орієнтир. – № 4. – С. 6.

- **Про затвердження плану заходів з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917–1921 років та вшанування пам'яті її учасників на період до 2021 року** [Текст] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 жовт. 2016 року № 777-р : [план заходів додається] // Уряд. кур'єр. – 2016. – 10 листоп. (№ 24). – С. 14.

- **1917 : революція як застереження** [Текст] : уроки подій 100-річної давнини в сучасному українському контексті : [матеріали зустрічі істориків та провідних експертів в редакції газети «День»] // День. – 2017. – 17-18 лют. (№ 28/29). – С. 4–6.

- **Виханський, Б.** Чи вчить нас наша історія? [Текст] : до 100-річчя Української революції / Богдан Виханський // Слово Просвіти. – 2017. – 12-18 січ. – С. 6–7.

- **Гонський, В. В.** Людина і нація. Час воїнів / В. В. Гонський. – Київ : Основа, 2012. – 264 с.

- **Кульчицький, С.** Володимир Винниченко / С. Кульчицький. – Київ : Альтернатива, 2010. – 376 с.

- **Рубльов, О. С.** Українські визвольні змагання 1917–1921 рр. Т. 10 / О. С. Рубльов. – Київ : Альтернатива, 2008. – 320 с.

- **Савченко, В. А.** Павло Скоропадський / В. А. Савченко. – Харків : ПЕТ, 2015. – 128 с.

* * *

- **Безпалова, О.** Черкащина відзначає ювілей революції : [до 100-річчя Української революції 1917–1921 рр.] / Олеся Безпалова // Нова Доба. – 2017. – 7 берез. (№ 10). – С. 8.

- **Героїзм і трагедія Холодного Яру.** – Київ : [Незборима нація], 1996. – 316 с.

- **Клименко, Т. А.** Черкащина в період становлення української держави : 1917–1919 рр. / [Т. А. Клименко, Е. А. Левицька, П. М. Жук]. – Черкаси : Чабаненко Ю., 2008. – 151 с.

- **Мельниченко, В. М.** Черкащина в добу Української революції 1917–1921 рр. : навч. посіб. / В. М. Мельниченко. – Черкаси : Вертикаль, 2016. – 200 с.

- **Почепцов, Ф.** Визвольна боротьба на Черкащині // Почепцов В. Ф. Визвольний рух на Черкащині на початку ХХ століття. – Черкаси, 2014. – Розд. 5. – С. 83–112.

- **Солодар, О. І.** Як були коцурці... / Олександр Солодар. – Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2009. – 40 с. (Невідома Чигиринщина).

* * *

- **Горліс-Горський, Ю.** Отаман Хмара : [повість] // Ю. Горліс-Горський «Ми ще повернемося!» : спогади, листування. – Київ ; Вінниця, 2012. – С. 191–230.

- **Зінченко, С. Г.** Вогонь Холодного Яру : [повість] / Сергій Зінченко. – Черкаси : Вовчок О. Ю., 2015. – 155 с.

- **Негода, М.** Отаман Мамай : [роман] // Негода М. Божа кара. Отаман Мамай : [романи]. – Черкаси, 2005. – С. 279–453.

- **Іванченко, М. Г.** Дума про Вільних Козаків : роман-хроніка / М. Г. Іванченко. – Київ : Від-во ім. Олени Теліги, 2016. – 334 с.

- **Стеблівський, Є.** Звенигора. Шабля на комісара : [роман] / Євген Стеблівський. – Київ : Ярославів Вал, 2015. – 376 с.

- **Шкляр, В.** Чорний Ворон : [роман] / Василь Шкляр. – Київ : Ярославів Вал, 2009. – 256 с.

Інтернет-ресурси (перевірено 27.04.2017)

- <http://www.yandex.ua/images> - До 100-річчя подій Української революції 1917–1921 рр. – Назва з екрана.

- <http://www.na.mil.gov.ua> – 2017-й – рік Української революції. – Назва з екрана.

- <http://www.academia.in.ua> – Методичні рекомендації до 100-річчя Української революції 1917–1921 рр. – Назва з екрана.

- <http://www.cibs.ubs.edu.ua> – До 100-річчя подій Української революції. – Назва з екрана.

- <http://www.urok.com.ua> – Виховний захід, присвячений 100-й річниці подій Української революції. – Назва з екрана.

- <http://www.ppt-online.org.ua> – Українська революція 1917–1921 рр. (презентація). – Назва з екрана.

- <http://www.vp.donetsk.ua> – Наша історія : до 100-річчя подій Української революції. – Назва з екрана.

- <http://www.ur.kvideo.com.ua> – Документальний фільм «Українська революція». – Назва з екрана.

-<http://www.lektsil.org.ua> – Черкащина в роки Української національної революції 1917–1921 рр. – Назва з екрана.